

УДК 94(477+100)“1914/1918”[355.088:27-726.3]

ВІЙСЬКОВЕ ДУХОВЕНСТВО В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Андрій ЛОЗИНСЬКИЙ

кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Анотація. У статті досліджено діяльність душпастирської служби у військових підрозділах в роки Першої світової війни. Розкрито структуру військового духовенства, основні форми і методи його роботи.

Ключові слова: Перша світова війна, військове духовенство, організація та структура душпастирської служби, основні форми і методи діяльності військових священиків.

ВОЕННОЕ ДУХОВЕНСТВО В ГОДЫ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Андрей ЛОЗИНСКИЙ

кандидат исторических наук, доцент кафедры гуманитарных дисциплин и социальной работы Львовского государственного университета безопасности жизнедеятельности

Аннотация. В статье исследована деятельность пастырской службы в воинских подразделениях в годы Первой мировой войны. Раскрыты структура военного духовенства, основные формы и методы его работы.

Ключевые слова: Первая мировая война, военное духовенство, организация и структура пастырской службы, основные формы и методы деятельности военных священников.

MILITARY CLERGY DURING THE FIRST WORLD WAR

Andrii LOZYNSKYI

Candidate of Historical Sciences, assistant professor of the Humanities and Social Work Department of Lviv State University of Life Safety

Annotation. The article focuses on the work of pastoral service in military branches during World War I, the structure of military clergy, and main forms and methods of their work.

Key words: First World War, military clergy, organization and structure of pastoral service, main forms and methods of military clergymen activity.

Діяльність військових священиків у збройних силах є актуальною темою сучасних наукових досліджень. Це зумовлено тим, що впродовж тривалого часу перебування України в полоні комуністичної пропаганди священнослужителі зазнавали постійних переслідувань і утисків, а саму релігію кремлівські атеїсти обмежували і вважали пережитком минулого. В радянській історіографії склалася тенденція ігнорування релігійного життя. Однак саме релігія і церква на початку ХХ ст. були головним чинником національної ідентифікації та основою для самовизначення багатьох європейських народів [18, с. 326].

Важливе значення у збройних силах Російської імперії та Австро-Угорської монархії в роки Першої світової війни мало задоволення духовних потреб військовослужбовців. Сповідування релігійних культів в російській армії було викликано необхідністю зберегти у солдатів і офіцерів духовність, релігійні відчуття, дотримання дисципліни і відданості імператору [9, с. 34], а в австро-угорській – одним із важливих чинників збереження національної ідентичності та перешкодою до виникнення конфліктів у військовому середовищі [18, с. 327]. Серед багатьох націй та народностей в обох імперіях українці становили значний потенціал, і тому питання задоволення духовних потреб українських солдатів і офіцерів, призваних на фронт, мало важливе значення у військовій діяльності.

Аналіз публікацій свідчить, що лише в останні роки з'явилися наукові праці, присвячені історії організації і діяльності військових священиків. Окремі аспекти цієї проблеми розглянуто в працях вітчизняних (В. Борщевича, Д. Забзалока,

Р. Коханчука, С. Малишка, В. Марчука, М. Литвина, В. Футулуйчука) та зарубіжних (А. Белякова, В. Коткова, С. Чімарова та ін.) дослідників. Проте питання діяльності військового духовенства в роки Першої світової війни, незважаючи на значну активізацію досліджень з військової історії в сучасній Україні, досі не знайшли необхідного висвітлення. Слід зазначити, що ця тема має не лише науково-пізнавальний інтерес, але й практичну значимість з метою використання набутого досвіду у процесах реформування Збройних сил України на сучасному етапі.

Під час Першої світової війни українці опинилися між двома супротивниками – Росією і Австро-Угорщиною – та перебували по обидва ворожих боки – Антанти і Троїстого союзу. За різними підрахунками, з обох боків фронту воювало близько 4,5 млн. українців, яких мобілізували до лав російської та австро-угорської армій [15]. У той час не могло бути й мови про сповідування християнських цінностей між наддніпрянцями та галичанами чи буковинцями, адже під час виконання військового обов'язку вони були зобов'язані силовими методами відстоювати національні інтереси лише своєї держави. Українські православні та греко-католицькі військові священики в міру можливості усвідомлювали фактор братовбивчого протистояння між українцями й моральних його наслідків, однак змушені були виконувати релігійні функції згідно з приписами свого церковного і військового керівництва. Враховуючи цю тенденцію, метою статті є висвітлення на основі залучених науково-історичних праць і архівних документів загальної картини релігійного стану в російській та австро-угорській

арміях під час глобального збройного конфлікту, що розвивався у Європі в 1914–1918 рр., та діяльності окремих представників українського військового духовенства на фронтах війни.

Православне військове духовенство російської армії належало до двох відомств: військового і церковного. Рівень відповідальності та чисельність парафіян у військових священиків були значно вищими, ніж у цивільних єпархіальних священиків. Вони розглядалися як окремий підрозділ у збройних силах поряд із медичним та іншим допоміжним персоналом. Напередодні війни священики були переведені до обозу 1-го розряду разом із солдатами і, як наслідок, одними з перших взяли безпосередню участь у бойових діях поруч із військовослужбовцями [14, с. 104]. Особливо це виявлялось у частинах, дислокованих в українських губерніях.

Важливі проблеми богослужбового, морального, адміністративно-господарського, правового характеру розглядалися на I Всеросійському з'їзді військового і морського духовенства у липні 1914 р. в Петербурзі. На з'їзді підкреслювалася позитивна роль душпастирської роботи у війську, надавались рекомендації юридичного і літургійного характеру щодо практичної діяльності військових священиків в умовах бойових дій. Також було прийнято рішення про підпорядкування армійських священиків протопресвітеру військового і морського духовенства, який входив до складу Священного синоду – вищого органу управління РПЦ. З початком війни священики військового відомства, відповідно до мобілізаційного припису 1910 р., мали вирушити в похід разом із своїми підрозділами. Рішення з'їзду мали вирішальне

значення для корегування пастирської діяльності військових священиків у майбутніх воєнних діях [12].

Крім православних священиків, при штабах армій і закладах військового відомства перебували також католицькі капелани, лютеранські та євангелістські проповідники, мусульманські мулли. При деяких полках і військових закладах функціонували полкові церкви. Безпосередній контроль за діяльністю полкових священиків покладалася на дивізійних благочинних та місцевих архієреїв. Військові священики перебували у підрозділах піхотних і кавалерійських полків, артилерійських бригад, військово-морського флоту, допоміжних та добровольчих частин. Вони займалися релігійним вихованням солдатів і офіцерів, проведенням церковних обрядів, організували поховання загиблих військовослужбовців та ін.

Відповідно до «Руководственных указаний духовенству действующей армии», виданих у 1915 р., кожен день священика був чітко регламентований. Зокрема, перед боєм у його обов'язки входило відслужити молебень, а після бою – панахиду за вбитими воїнами. Священик не мав права залишити без християнського поховання жодного вбитого військовослужбовця. Крім цього, на нього покладалася обов'язок повідомляти родинам загиблих про місце і час поховання солдата чи офіцера. Під час бою священик мав знаходитись на передовому перев'язочному пункті та вміти перев'язувати. Для просування священиків лінією фронту з метою відвідування воїнів в окопах їм надавався транспорт і було дозволено використовувати військово-санітарні поїзди [13, с. 70]. Шпитальний священик

мав відвідувати поранених і проводити з ними релігійні бесіди. Передбачалося надавати у розпорядження священника псаломщика-регента (секретаря) або церковника без сану (дяк чи інша особа, яка служить у церкві, але не посвячена в духовний сан) із нижчих офіцерських чинів, які мали допомагати йому у здійсненні духовного виховання солдатів, відспівувати загиблих, проводити богослужіння та ін. [17, с. 227]. Головний обов'язок військового священника полягав у підтримці бойового і морального духу військовослужбовців.

Душпастирська робота в армії таїла в собі й певну небезпеку. Так, серед священнослужителів, які загинули у травні 1915 р. на Львівщині, можна згадати Олексія Місевича, який помер у передовому перев'язочному пункті поблизу містечка Краковець. Противник виявив санітарний пункт і почав обстрілювати його важкими снарядами, один із снарядів впав на дах будівлі, священник отримав сильну контузію і помер від розриву серця. Гавриїл Поповиченко на початку війни добровільно зголосився служити госпітальним священником у військовому лазареті для інфікованих хворих у місті Самборі. Навесні 1915 р. він заразився на висипний тиф і помер [8, с. 69].

На початку війни добровільно виявили бажання відслужити в армії ряд цивільних епархіальних священників і архієреїв. Зокрема, єпископ Кременецький Дионисій; єпископ Холмський і Люблінський Анастасій; єпископ Дмитрівський Трифон, який виконував обов'язки благочинного в 42-й піхотній дивізії, був полковим священником 168-го Миргородського полку на Південно-Західному фронті та штабним капеланом Київського військового округу; архієпископ

Таврійський і Сімферопольський Дмитрій, який у 1915–1916 рр. одинадцять місяців виконував обов'язки священника на одному з військових кораблів Чорноморського флоту [7, с. 98; 16, с. 308; 2].

Однак були і такі, хто ухилився від виконання свого прямого обов'язку. Таких духовних осіб звільняли з військового відомства та переводили у епархіальне. Але, зважаючи на те, що служба військовим священником була не лише матеріально вигіднішою, на відміну від епархіального, але й престижною, звільнення у епархіальне відомство могло сприйматися як своєрідне заслання [12, с. 97].

В австро-угорській армії, що складалася з представників понад десяти різних націй і народностей, проповідувалися три релігії (християнська, іудейська, іслам) і чотири християнські конфесії (римо-католицька, греко-католицька, православна, протестантська). Кожну конфесію представляв священник, прирівняний у чині до капітана [1, арк. 4]. Існував також інститут військового капеланства. Керівництво військовим духовенством належало польовому апостольському вікарію, який призначався імператором за згодою Папи Римського. Структура духовної інституції в армійських частинах відповідала загальному адміністративному поділу церкви: епархія – деканати – парафії [6; 10]. В армії постійно перебували українські капелани, які задовольняли духовні потреби галичан і буковинців. Зокрема, австрійське військове командування визначило близько 25 штатних посад для українських капеланів (з них 17 – для греко-католиків). Капелани в ранзі капітана (фельдкурати) носили військову форму з хрестом (без офіцерських знаків розрізнення). Військові декани

(фельдсуперіори) були в ранзі майора. У службових питаннях вони підпорядковувалися римо-католицькому воєнно-польовому єпископу, а з питань канонічно-обрядових – своєму місцевому єпископу [10].

На початку Першої світової війни українські військові підрозділи підтримала греко-католицька церква на чолі з митрополитом Андреем Шептицьким, який освятив прапор для легіону Українських січових стрільців. Він сприяв тому, щоб священники брали активну участь у діяльності товариства «Січові стрільці» ще до війни, підтримував їх морально та матеріально. Відповідно до штатного розпису австрійської армії до легіону УСС, що прирівнювався до полку піхоти, був прикріплений капелан із числа резервних священників греко-католицької церкви. Першим духовником легіону став парох із с. Завадів біля Стрия, відомий галицький громадський діяч і композитор Остап Нижанківський [4, с. 208]. Капеланами легіону в 1914–1918 рр. були священники Андрій Пшеп'юрський, Микола Їжак, Анатоль Базилевич, Євген Кушлик та Юліан Фациєвич [11].

Під час війни у складі австро-угорської армії перебувало чимало українських священників. В їхні обов'язки входило: відправлення богослужінь у місцях постійної та тимчасової дислокації частин; сповідь солдатів куренів і сотень перед боями та важко поранених військовослужбовців; опікування хворими і пораненими у фронтових лазаретах та військових госпіталях (допомогу пораненим бійцям надавали капелани Л. Гаркавий, О. Ковальський, С. Бачинський та ін.); культурно-освітня діяльність; відправа панахид і організація поховань

тощо [3, с. 71]. Священники підтримували українських військовослужбовців і матеріально. Так, капелан Іван Дашкевич за свої кошти придбав для 300 стрільців гвинтівки та обмундирування [11].

У ході бойових дій капелани перебували безпосередньо в частинах і ризикували життям поряд із вояками. Зокрема, Андрій Пшеп'юрський разом із курінним лікарем Іваном Рихлом знаходився безпосередньо в бойових порядках легіону УСС – на передовому медпункті в с. Головецько (біля підніжжя гори Маківка у Карпатах), де на початку травня 1915 р. тривали бої проти російських військ [5, с. 86]. За свою мужність він був нагороджений «Срібною медаллю хоробрості». Чимало капеланів потрапили у ворожий полон: В. Телішевський, І. Фединський, А. Домницький, О. Гадзевич, В. Пелех та ін. [10].

Для задоволення духовних потреб буковинців в австро-угорській армії були задіяні православні священники. Права й обов'язки у них були такі самі, як і у греко-католицьких капеланів, з тією лише різницею, що канонічно вони належали до румунської православної митрополії у Чернівцях.

Як стверджують дослідники, під час Першої світової війни в лавах австро-угорської армії нараховувалось близько 100 капеланів українського походження. Вони гинули разом із військовим підрозділом у бою, потрапляли у полон, однак вірно виконували свій душпастирський обов'язок перед людьми і Всевишнім [4, с. 208–209]. Особисті якості галицьких і буковинських священників, вірність церковним і національним ідеалам, а також чітка організація служби польового духовенства забезпечили їм помітну роль у підтримці морального і

бойового духу українських військово-службовців.

Таким чином, результати дослідження свідчать, що тривалість Першої світової війни з її великими втратами негативним чином впливала на бойовий і моральний дух воїнів, у зв'язку з цим роль священників постійно зростала. У складних обставинах війни священники залишалися єдиними носіями духовних традицій в армії. По закінченні баталій вони допомагали перев'язувати поранених, здійснювали поховання вбитих, підбадьорювали живих як словом, так і власним прикладом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Львівська наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України, відділ рукописів: ф. 11 (Олександр Барвінський), спр. 1156.
2. Беляков А. П. История флотского духовенства и его роль в воспитании военных моряков дореволюционной России / А. П. Беляков // Библиотека Якова Кротова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.krotov.info/libr_min/02_b/el/yakov_0.htm
3. Великий Р. Благодійна та духовна опіка військовослужбовців в роки Першої світової війни / Р. Великий, А. Лозинський // Християнська сакральна традиція: віра, духовність, мистецтво. Зб. матеріалів ІХ Міжнарод. конф. – Львів: ЛПБА УПЦ КП, 2016. – С. 69–72.
4. Великий Р. Становлення інституту українського військового душпастирства у збройних силах Австро-Угорської імперії / Р. Великий, А. Лозинський // Богословсько-філософські пошуки людини в історичному контексті: український вектор. Зб. матеріалів Других Християнських постових читань. – Львів: ЛПБА УПЦ КП, 2014. – С. 204–210.
5. Забзалюк Д. Є. Душпастирська діяльність капеланів легіону Українських Січових Стрільців в роки Першої світової війни / Д. Є. Забзалюк // Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події): зб. матеріалів Міжнарод. наук. форуму 26–28 червня 2014 р. – Львів: АСВ, 2014. – С. 86–88.
6. Історія держави Габсбургів // Спеціальні дослідження, які стосуються історії австро-угорського війська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ah.milua.org/>; <http://www.austro-hungary.iatp.org.ua/>; <http://www.airwar.ru/aww1.html>; <http://www.austro-hungarian-army.co.uk>
7. Капков К. Г. Памятная книга Российского военного и морского духовенства XIX – начала XX веков. Справочные материалы / К. Г. Капков. – М.: Летопись, 2008. – 752 с.
8. Кострюков А. А. Подвиг русского военного духовенства в годы Первой мировой войны / А. А. Кострюков // Журнал Московской Патриархии. – 2014. – № 7. – С. 66–72.
9. Котков В. М. Военное духовенство России: страницы истории. В 2 кн. / В. М. Котков. – СПб.: Изд-во «Нестор», 2004. – Кн. 1. – 320 с.
10. Коханчук Р. Духовна опіка воїнів греко-католиків у XIX – на початку XX ст. / Р. Коханчук // Департамент Патріаршої курії УГКЦ у справах душпастирства силових структур України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kapelanstvo.org.ua/xix/>
11. Коханчук Р. Душпастирська опіка греко-католиків у часи Першої світової війни / Р. Коханчук // Департамент Патріаршої курії УГКЦ у справах душпастирства силових структур України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kapelanstvo.org.ua/psv/>
12. Малишко С. В. Військові священники армії Російської імперії як специфічний прошарок духівництва / С. В. Малишко // Вісник Чернігівського держ. пед. ун-ту імені Т. Г. Шевченка. – Вип. 52. Серія: Історичні науки: № 5: збірник. – Чернігів: ЧДПУ імені Т. Г. Шевченка, 2008. – С. 95–101.
13. Малышко С. В. Богословское обожение служения военных пастырей /

С. В. Малышко // Віра і честь. – 2009. – № 2. – С. 69–71.

14. Маруков В. Ф. Организация религиозно-воспитательной работы в российской армии (1914–1917 гг.) / В. Ф. Маруков // Россия в Первой мировой войне. – Рязань, 1994. – С. 104–106.

15. Руккас А. Українці у Першій світовій: «На пострадянському просторі – непередбачуване минуле» / А. Руккас // Українська правда, Історична правда, 04.08.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/08/4/143924/>

16. Рункевич С. Г. Великая Отечественная война и церковная жизнь. Исторические очерки док. церк. ист. С. Г. Рункевича. Кн. 1. Распоряжения и действия Святейшего синода в 1914–1915 гг. / С. Г. Рункевич. – Пг.: [б. и.], 1916. – 356 с.

17. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). Кн. II / Я. Тинченко. – К.: Темпора, 2011. – 424 с.

18. Kann R. A. The peoples of the Eastern Habsburg Lands, 1526–1918 (A History of East Central Europe) / by Robert A. Kann and Zdenek V. David, edited by Peter F. Sugar and Donald W. Treadgold. – Seattle and London: Washington University Press, 1984. – 543 p.

REFERENCES

1. *Vasyl Stefanyk Lviv Scientific Library of NAS of Ukraine; Department of Manuscripts* [in Ukr.]

2. BELYAKOV, A. The History of Naval Clergy and Their Role in the Education of Pre-Revolutionary Russian Sailors. *Yakov Krotov Library*. [online]. Available at: http://www.krotov.info/libr_min/02_b/el/yakov_0.htm [Accessed 27 Jan. 2017] [in Rus.]

3. VELYKYI, R., LOZYNSKYI, A. (2016). Charitable and Spiritual Support of Soldiers during the First World War. In: *Khrystyianska sakralna tradytsiia: vira, dukhovnist, mystetstvo. Zbirnyk materialiv IX mizhnarodnoi konferentsii*. (Christian Sacred Tradition: Faith, Spirituality, and Art. The 9th International Conference

Proceedings). Lviv: Lviv Orthodox Theological Academy of the Ukrainian Orthodox Church of the Kyiv Patriarchate, pp. 69–72. [in Ukr.]

4. VELYKYI, R., LOZYNSKYI, A. (2014). The Formation of the Institute of Ukrainian Military Clergy in the Armed Forces of the Austro-Hungarian Empire. In: *Bohoslovskofilosofski poshuky liudyny v istorychnomu konteksti: ukrainskyi vektor. Zbirnyk materialiv Druhykh Khrystyianskykh postovykh chytan*. (Theological and Philosophical Quest of Man in the Historical Context: Ukrainian Vector. Proceedings of The Second Christian Watch Readings). Lviv: Lviv Orthodox Theological Academy of the Ukrainian Orthodox Church of the Kyiv Patriarchate, pp. 204–210. [in Ukr.]

5. ZABZALIUK, D. (2014). Pastoral Activity of the Chaplain Legion of Ukrainian Sich Riflemen during the First World War. In: *Persha svitova viina u viiskovo-istorychnomu vymiri (do 100-richchia podii): zbirka materialiv Mizhnarodnoho naukovofo forumu 26–28 chervnia 2014 r.* (World War I in the Military and Historical Dimension (On the Occasion of the 100th Anniversary of the Event): The International Scientific Forum Proceedings. June 2014). Lviv: ASV, pp. 86–88. [in Ukr.]

6. *The History of the Habsburg State. Special Studies Relating to the History of the Austro-Hungarian Army*. [online]. Available at: <http://www.ah.milua.org/>; <http://www.austro-hungary.iatp.org.ua>; <http://www.airwar.ru/aww1.html>; <http://www.austro-hungarian-army.co.uk> [Accessed 27 Jan. 2017] [in Ukr.]

7. KAPKOV, K. (2008). *Russian Military and Naval Clergy of the 19th – Early 20th Century. Book of Remembrance. Reference Materials*. Moscow: Letopis, 752 p. [in Rus.]

8. KOSTRYUKOV, A. (2014). The Feat of the Russian Military Clergy in the First World War. *Zhurnal Moskovskoy Patriarkhii*, (7), p. 66–72. [in Rus.]

9. KOTKOV, V. (2004). *Russian Military Clergy: The Pages of History. In 2 Volumes*. Vol. 1. Saint Petersburg: Nestor, 320 p. [in Rus.]

10. KOKHANCHUK, R. Spiritual Care for the Greek Catholic Servicemen in the 19th–Early

20th Century. *Pastoral Military Forces of Ukraine Department of the Patriarchal Curia of the Ukrainian Greek Catholic Church*. [online]. Available at: <http://www.kapelanstvo.org.ua/xix/> [Accessed 28 Jan. 2017]. [in Ukr.]

11. KOKHANCHUK, R. Pastoral Care of the Greek Catholics during the First World War. *Pastoral Military Forces of Ukraine Department of the Patriarchal Curia of the Ukrainian Greek Catholic Church*. [online]. Available at: <http://www.kapelanstvo.org.ua/psv/> [Accessed 28 Jan. 2017]. [in Ukr.]

12. MALYSHKO, S. (2008). Military Chaplains of the Russian Empire Army as a Specific Stratum of Clergy. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Seriya: Istorychni nauky*. (Historical Sciences Series, Vol. 52 of Scientific Bulletin of T. H. Shevchenko Chernihiv State Pedagogical University). Chernihiv: T. H. Shevchenko Chernihiv State Pedagogical University Press, pp. 95–101. [in Ukr.]

13. MALYSHKO, S. (2009). The Theological Justification of Pastor Military Service. *Vira i chest*, (2), p. 69–71. [in Rus.]

14. MARUKOV, V. (1994). Organization of Religious and Educational Work in the Russian Army (1914–1917). *Rossiya v pervoy mirovoy voyne*. (Russia during the First World War). Ryazan, pp. 104–106. [in Rus.]

15. RUKKAS, A. (August 04, 2014). Ukrainians in the First World War: “The Unpredictable Past in the Post-Soviet Space”. *Ukrainska pravda. Istorychna pravda* [online]. Available at: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/08/4/143924/> [Accessed 04 Aug. 2014]. [in Ukr.]

16. RUNKEVICH, S. (1916). *Orders and Actions of the Holy Synod in 1914–1915*, Vol. 1 of *The Great Patriotic War and Ecclesiastical Life: Historical Sketches of Dr. S. Runkevich, PhD in Ecclesiastical History*. Petrograd, 356 p. [in Rus.]

17. TYNCHENKO, Ya. (2011). *The Officer Corps of the Ukrainian People’s Republic Army (1917–1921)*. Vol. 2. Kyiv: Tempora, 424 p. [in Ukr.]

18. KANN, R., DAVID, Z., SUGAR, P., ed., TREADGOLD, D., ed. (1984). *The Peoples of the Eastern Habsburg Lands, 1526–1918 (A History of East Central Europe)*. Seattle and London: Washington University Press, 543 p. [in Eng.]

A. Lozynskyi

Military Clergy during the First World War

Abstract

Satisfying the spiritual needs of the military was of a great importance. The article provides a holistic picture of the participation of military clergy in the subdivisions of Russian and Austro-Hungarian armies during the First World War.

In the Russian Empire, the military priests belonged to a separate subdivision of armed forces together with medical and other staff. On the eve of the war, they were transferred to the first-rank field-train together with soldiers and were the first to take part in battle actions together with the army men. This was most noticeable in the military units deployed in the Ukrainian provinces. Except Orthodox priests, the military clergy included Catholic priests, Lutheran and Evangelical preachers, and Muslim mullahs. They were in subdivisions of infantry and cavalry regiments, artillery brigades, aviation and volunteer units. Some regiments had churches.

Three religions (Christianity, Judaism, Islam) and four Christian denominations (Roman Catholic, Greek Catholic, Orthodox, and Protestant) were professed in Austro-Hungarian army. There was also the Institute of Military Chaplains. During battle actions, chaplains were in units and risked their lives together with soldiers. During World War I, the army counted about 100 chaplains of Ukrainian origin. They died together with the military in battles, were captured, and loyally carried out their pastoral duty.

Priests remained the only keepers of spiritual traditions in the army despite all challenges of the war. After battles, they helped to apply bandages to the wounded as well as to carry out and bury the dead. Also, they encouraged others by their personal examples.

Nowadays, the problem of military clergy in the army is not only of scientific and educational interest but also of practical value for the purpose of using gained experience in the process of reforming the Armed Forces of Ukraine.

Діяльність військових священиків у збройних силах є актуальною темою сучасних наукових досліджень. Це зумовлено тим, що впродовж тривалого часу перебування України в полоні комуністичної пропаганди священнослужителі зазнавали постійних переслідувань і утисків, а саму релігію кремлівські атеїсти обмежували і вважали пережитком минулого. В радянській історіографії склалася тенденція ігнорування релігійного життя. Однак саме релігія і церква на початку ХХ ст. були головним чинником національної ідентифікації та основою для самовизначення багатьох європейських народів.